

PREFAȚĂ

Pandemia cu virusul SARS-CoV-2 reprezintă, fără îndoială, una dintre cele mai mari provocări cu care s-a confruntat vreodată omenirea; aceasta, prin dimensiunile ei, prin gravitatea bolii, dar și prin consecințele devastatoare în plan social și economic.

A debutat, după datele acceptate oficial, în luna decembrie a anului 2019 în orașul Wuhan din China, focarul inițial fiind situat în zona în care se afla piața de animale a orașului. S-a presupus că virusul s-a transmis la om de la lilieci, plecând de la similitudinea între forma depistată la cei infectați cu forma care se întâlnește la aceste păsări.

Agentul etiologic a fost denumit SARS-CoV-2 datorită asemănării cu coronavirusul cauzator de SARS (*severe acute respiratory syndrome*), virusul care a produs epidemia din anii 2002–2003.

S-a constatat mai întâi că SARS-CoV-2 este un virus de o mare contagiozitate, ceea ce explică de ce boala s-a transformat curând în pandemie.

S-a constatat, de asemenea, că este și un virus de o mare agresivitate, cu putere foarte mare de pătrundere în celulă: asta pentru că, la nivelul proteinei S din spike-urile coroanei virale, a apărut o secvență nouă formată din 4 (după unii 5 sau 6) aminoacizi care, după cuplarea virusului cu receptorul de ACE-2, declanșează modificări membranare ce facilitează intrarea virusului în celulă.

Această secvență de 4 aminoacizi nu există nici la virusul SARS și nici la virusul MERS (cel care a declanșat în anul 2012 epidemia din Orientul Mijlociu), ceea ce a dat naștere unor speculații legate de posibila origine a virusului într-un laborator de cercetare. Interacțiunea cu receptorul ACE-2, care are o amplă distribuție la nivelul organelor și țesuturilor și nu în ultimul rând la nivelul endoteliului vascular, definește o patologie foarte extinsă, printr-o endotelită sistemică și finalmente alături de lezarea pulmonară, o lezare difuză multiorgan.

Pătrunderea rapidă și agresivă în celule a virusului SARS-CoV-2 determină leziuni severe la nivelul organelor țintă (în primul rând plămâni, dar și miocardul și sistemul nervos central); aceste leziuni, la rândul lor, declanșează mecanisme sistemice complexe: așa-numita „furtună citokinică”, precum și o hipercoagulabilitate severă. Rezultatul este devastator: leziuni organice multiple care conduc la insuficiență organică multiplă.

Categoria cea mai vulnerabilă, în fața bolii, s-a dovedit a fi cea a persoanelor în vârstă (peste 65 ani) sau/și cu comorbidități, din rândul cărora s-au selectat cazurile cele mai severe și mortalitatea cea mai mare.

Toate țările lumii s-au confruntat cu probleme extrem de grave. Acolo unde s-a acumulat brusc un mare număr de cazuri (Lombardia, Spania, anumite zone din Statele Unite), numărul de paturi de terapie intensivă și numărul de ventilatoare disponibile au devenit curând insuficiente.

Cine va putea uita vreodată scenele dramatice cu bolnavi în stare gravă, unii așezați pe podea, din lipsă de paturi, și cu medici care trebuiau să aleagă cine să trăiască și cine să moară?!

Epidemia n-a fost la fel de agresivă peste tot. Din fericire, România a făcut parte din categoria țărilor oarecum favorizate de o formă mai „blândă” de boală. Numărul de cazuri a fost mai mic comparativ cu Europa de Vest și formele grave mai puține. Asta chiar în condițiile în care disciplina populației a lăsat adesea de dorit; a existat chiar un val de compatrioți întorși acasă din Occident (în special din țări în care boala făcea ravagii, precum Italia sau Spania), care au luat cu asalt granițele României.

A fost avansată ipoteza unui anumit grad de imunizare a populației care ar fi putut proveni din continuarea vaccinării BCG (România fiind printre puținele țări care o mai practică) și chiar din existența, în continuare, a tuberculozei pe teritoriul național.

Deocamdată e doar o ipoteză, departe de a fi confirmată.

Primul caz a fost anunțat oficial pe data de 26 februarie. De atunci și până la data la care scriem aceste rânduri s-au înregistrat: 35 003 persoane infectate dintre care 24 335 au fost externate, 22 189 fiind pacienți vindecați și 2 146 de pacienți asimptomatici externați la 10 zile după depistare, 757 de pacienți cu test pozitiv externați la cerere; au decedat, în total, 1 971 de pacienți.

Cele peste 5 luni care s-au scurs de la apariția primului caz și până acum reprezintă o experiență unică pentru o țară cu un sistem de sănătate cronic subfinanțat și cu numeroase probleme.

Chiar și în aceste condiții, considerăm că, totuși, organele abilitate, Inspectoratul pentru Situații de Urgență (ISU), Ministerul Sănătății, Direcțiile de Sănătate Publică, Direcțiile de spital etc. și-au făcut datoria și au făcut față cu bine unei provocări de dimensiuni nemaiîntâlnite până acum.

Academia Română s-a considerat de la început implicată în efortul național de control al pandemiei.

Pe de altă parte, lucru ușor de constatat, numeroasele controverse, ezitări, reconsiderări etc., care au caracterizat toată această perioadă au impus un grad de prudență unei instituții care nu poate exprima opinii decât pe baza unor date indubitabile.

Am observat o atitudine similară și la alții: o discuție de la distanță (formulă care a fost implementată cu mult succes în această perioadă și a suplinat, în bună măsură, lipsa dialogului direct) cu colegii de la Academia Franceză de Medicină, care a avut loc în luna martie, ne-a confirmat că și ei așteptau date mai concludente înainte de a se afișa cu poziții publice.

Considerăm însă, acum, că a venit momentul ca Academia Română să prezinte o sinteză a modului în care s-a desfășurat pandemia COVID-19 pe teritoriul României, pe baza datelor de care dispunem până la această oră.

Mai ales că, după cum se vede, nu numai că boala nu se află încă sub control, ba chiar se întrevede o escaladare a numărului de cazuri în viitorul apropiat și mulți

vorbesc despre persistența infecției SARS-CoV-2 la nivel mondial pentru multă vreme de aici înainte.

Monografia de față își propune să fie un instrument de etapă în lupta cu pandemia COVID-19 în România.

Încă din luna aprilie, Academia Română a înființat o Comisie de epidemiologie, alcătuită din cei mai reputați specialiști la nivel național.

Aceștia au selectat aspectele cele mai relevante, pe care le-au abordat în cuprinsul acestei lucrări. Sunt atât aspecte teoretice, care permit înțelegerea bolii și a mecanismelor sale, aspecte practice legate de prevenție și tratament, precum și măsurile organizatorice luate de autoritățile românești pentru a combate epidemia.

Chiar în momentul în care se tipărește această carte, continuă să se acumuleze date. Din nefericire, unele țin de înmulțirea numărului de cazuri (777 în ultimele 24 de ore) și de creșterea numărului de decese (19 decese în ultimele 24 de ore). Altele țin de introducerea unor noi mijloace terapeutice (în mod special sperăm că România va ajunge cât mai curând să dispună de Remdesivir) și a unui potențial vaccin.

Pe măsură ce aceste date se vor acumula și vor fi validate, Academia Română își propune să revină cu actualizări repetate ale fenomenului COVID-19 în țara noastră.

Sperăm că lucrarea de față să fie de folos în primul rând factorilor politici, care, de multe ori, puși în fața unor decizii dificile, resimt lipsa unui suport științific adecvat.

În egală măsură, însă, punem aceste date la dispoziția tuturor celor interesați, specialiști în domeniul epidemiologiei și bolilor infecțioase, medici și asistenți de toate specialitățile, studenți la medicină și chiar și a publicului larg, care vrea să cunoască mai multe despre fenomenul COVID-19.

Scopul final al acestui efort este ca întreaga populație să beneficieze de progresele pe care știința este obligată să le facă într-un ritm extraordinar de rapid. Metodele de prevenție care și-au dovedit eficiența, precum și metodele de tratament care au fost validate de studii științifice vor fi regăsite în capitolele cărții.

De asemenea, cititorii vor găsi o analiză privind eficacitatea unor vaccinuri care, cu siguranță, vor apărea în curând pe piață.

Coordonatorii volumului, ca și autorii, sunt deschiși la orice sugestii venite din partea cititorilor, sugestii pe care, de altfel, le așteptăm cu mult interes.

În lupta cu pandemia nu poate exista decât un singur câștigător: omenirea, în ansamblul ei, cu ajutorul comunității științifice medicale, în primul rând, care, mai mult decât oricând, are datoria să se implice cu toate forțele în combaterea acestui fenomen.

*

Prin această monografie Academia Română oferă un material conceput de specialiști cu experiență medicală, didactică și managerială. Comisia de Epidemiologie a Academiei este autonomă și poate lua act de conținut așa cum crede că este mai bine pentru Națiune. Dacă sunt aspecte de dezacord ele pot fi discutate, iar cooperarea este *modus operandi* agreat de Academie.

Mai multe măsuri se impun în luna august, când evoluția epidemică, **moderat înaltă în focare**, reclamă măsuri de consolidare a serviciilor teritoriale, inclusiv, reintroducerea *lockdown*-ului diferențiat, în funcție de incidență și de alți indicatori obiectivi. Continuarea programului național de testare și izolare trebuie susținută la toate nivelurile și, mai ales, în teritoriu. Controlul riguros al aplicării măsurilor de protecție (măști, măști gratuite pentru copii, termoscanere, măsuri de igienă personală, măsuri de distanțare fizică etc.) este vital să fie promovat la toate categoriile de populație (vârstă, rural/urban, rezidenți/nonrezidenți). Pregătirea cadrelor medicale și asigurarea materialelor de protecție trebuie extinsă și stimulată.

Al doilea val este iminent, iar creșterea incidenței va impune măsuri dure. De aici previzibilele tensiuni între prioritățile sanitare și ale socio-economice. Vaccinul nu este deocamdată o certitudine, în schimb ezitarea în decizia personală de a fi vaccinat înregistrează o periculoasă recrudescență. Constatăm că multe dintre rezultatele bune, obținute în prima parte a epidemiei, sunt irosite de evoluția actuală. S-a pierdut încrederea în sistem, s-a uitat că măsurile dure au demonstrat obiectiv că epidemia poate fi controlată. Rolul statului în apărarea Sănătății Publice trebuie susținut cu știință și conștiință, de toate instituțiile statului, cât și de Biserică, ONG-uri și de toate categoriile sociale. Succesul va fi judecat nu numai în funcție de evoluția pandemiei, ci și de impactul economic, social, politic, la nivel național și internațional. Multe dintre aceste probleme trebuie evaluate, analizate împreună și soluționate cu participarea specialiștilor. În situații de criză, știința și decizia politică trebuie să lucreze transparent și solidar, în interesul Națiunii.

16 iulie 2020

Acad. Victor VOICU
Acad. Costin CERNESCU
Prof. dr. Irinel POPESCU
Membru corespondent al Academiei Române